



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...**

Libris Quatuor Consequentibus Pertexens, Quae post beatum S. Xaverij  
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

**Bartoli, Daniello**

**Lvgdvni, 1667**

49. Conuersiones mirabiles, & singulares.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-11445**

quibus loco ut maxime frequenti, & publico, sua obiectabant flagitia, & fallendi artes, ex quo ad mentem frugemque alij redibant; clauderant alij oculos & aures bene monentibus, & erubescerent, execrati- que populo abibant. Vnus suo in oppido perhonestus, mercedem hanc sui erga Christum amoris & studij petiit ad nobilitatis suae incrementum, ut ex officio lege sibi perpetua tributo, exeuntibus e Christi lauacro pauperibus, sua ipse manu indueret calceos, & aptaret; quod tam alacriter diligenterque peragebat, velut miseris illis humilitatis obsequium non praestaret, sed delato sibi ab regni primotibus honorifico munere frueretur. Postremo de pueris baptismo recens adoptatis, & eorum virtute minime puerili nec pauciora supperent, nec minora; omnium instar sit, venisse ethnicos, etiam ex Brachmanis, qui nostris Patri- bus suos traderent filios, adderentque, hunc, Pater, improbum, & per- uicacem filium tibi dono, fac tu illum Christianum; malo tuum esse ac bonum, quam meum, & improbum; tanta vis erat primigeniae Baptismi gratiae, haustaeque ab nostris Patribus disciplinae, iidem quin etiam, ut de viris aiebam, repente ex discipulis magistri, percepta nuper fidei arcana, certatim alios docebant, pugnabantque insonti aemulatione illorum numero quos sacris tingendos adducebant inuicem superare, quod Patrum molestias incredibili diluebat consolatione, dum aduentan- tes conspicerent, cum sua quemque sex eiusdem aetatis aut plurium tur- ma, quos ab se fidei edoctos rudimenta, canentes, & alacres, poscen- tesque baptismum, Patribus stebant; quodque magis mirere, inductos etiam ad fugam, & relinquendos cum domo parentes, ipsamque pa- triam; nisi, quod saepius accidit, ipsi quoque parentes, conuerterentur a filiis. De his enim Goam inrerrogaturi quid rei sit veniant, vident- que illos expectatione baptismi tam alacres, audiunt vero (quod primum iis praelegitur) de tormentis eorum narrantes, quoscumque extra Chri- sti legem mors deprehenderit, flectit scilicet tenere, metu simul, & af- fectu permoti; manentque vltro in Schola eadem cathecumenorum, fidei tiro- nes, & condiscipuli filiorum: quibus autem modis, & praeter solitum quam miris, quosdam ex tenebris, in lucem Deus educeret, praesertim nonnullos conditione singulari, spectabiles res est propter efficientiam diuinam in iis gratiae stupendam, quae nostros caelestibus im- plebat delitiis: prolixi fuerit, nec necessarij operis, ire per singulos; pau- cos seligam scitu digniores.

49.  
Conuer-  
siones mirabi-  
les, & singu-  
lares.

In his primi veniunt senes duo, quos inde scribit ex Patribus non ne- mo, aetate canitie, orisque totius venerabili grauitate Enochum & Eliam referre potuisse, alter fuit annorum centum & viginti; duorum & triginta supra centum alter; Goam vterque recolebat sub imperio triplici vidisse, regum Canarinorum, post Maurorum, Albuchercij demum a quo Lusitanicae coronae inserta est. Fortunatum hoc decepitoru par baptismo se obtulit, nostroru manibus lustrantur, vniuerso plaudente populo, gaudenteque, annos quinquaginta & ducentos in iis quodammodo expiari;



expiari; sed multo effusius cum prodidit se effectus insitæ illis per baptismum primæ gratiæ, præsertim in eo qui metæ propior; velut enim ætatis reuocato vere, vt erat animo renatus, sui satis non capax gaudij, exiliebat, gestiebat, deprædicabat admirans cum lacrimis, & gratias agens, productæ sibi tandem ad hoc vitæ, vt breui eo quod sibi supererat assequeretur felicem, & æternam: opposita senibus infantium ætas, sed idem cum iis beneficium gratiæ, periculosè ægrotautes, deferebantur a parentibus ethnicis in nostrum S. Pauli templum, humique depositis (qui ritus illis est commendandi se Deo) sanitatem, & vitam elatis brachiis precabantur, sanatos eodem reponabant, & relinquebant loco, velut rem iam minime suam, sed in posterum sancti Pauli, per quem cum viuerent, æquum esse vt illi viuerent. Quoad cæteros in extremis agentes ægros, tam crebra sui argumenta, præbebat Dei prædestinatio, vt è nostris sacerdos, aquæ vasculum semper ferret, ne ministrando subitis casibus baptismo deesset. Proiecti enim ad arbores, mediis in syluis occurrebant, quibus tantillum restabat spiritus quantillum ad petendum baptismum, vel admittendum opus esset, qui tincti mox vitæ futuræ aditu latiores, quam præsentis exitu dolentes expirabant: inter hos fuit anus decrepita, quam ex adiutoribus nostris vnus syluam traiciens, humi reperit iacentem, & animam efflantem, inhærente lateri filia, & multo ploratu, verbisque ardentibus instante vt baptizaretur, cum eò solum momenta vltima differri anni viderentur dum missus cœlitus adesset qui salutem miseræ conferret: sermone patrio monita vt vellet Christiana mori, confestim annuit, idemque illi articulus baptismum, & vitam beatè conclusit. Quod beneficium, acceptum filia post Deum debetur, hæc licet idolis seruiret matrem nihilominus hortabatur ad æternam salutem sacramento baptismi capeffendam, sed volenti parabat aquam dumtaxat affundere, quod verba baptismi solennia nesciret; his superuenit adiutor noster, & certò persuasus non se fortuitò, sed Deo mittente, ad eius salutem illac du: statim illam quærendo baptismum inuenit morigeram, defunctæ cadauer, nefas ratus feris permittere, cuius animam è dæmonam faucibus vindicaret, piæ caritatis officium, religioso funere absoluit: nudum enim ex vsu regionis, lacero pallio inuoluit, & qua suis, qua Christianorum comitum humeris extra syluas elatam, ad crucem humauit in horto Lusitani fixam, quod duabus hinc leucis ad Christianam sepulturam locus sacratior non esset: miraculo fuit ethnica filia tam ampla Christiani amoris significatio, eaque sic emollita est vt hortanti ad Christi laudum fratri nostro autem, & animum haud ægrè præbuerit, cui dum ex more comparatur, matronæ nobili Lusitanæ custodienda committitur. Non minus alteri opportunus venit vnus è Patribus in ædes illius ingressus: erat is artis fuloriæ opifex, ad eum Goa negotij causa, notum videlicet adibat Pater, hominem reperit ex morbo cum morte luctantem, circumstabant Brachmanes, cauda vaccam tenebat, religiosè admodum moribundus, quam illuc scelesti induxerant. Dogma enim



Brachmanum olim notauimus qui caudam illius sacro sanctæ, & venerabilis bestię, manu tenens obiret, eum omni purgatum culpæ labecula, in beatam quietem recta ex corpore transire: tam deformi spectaculo Pater indignans simul, & miserens, summo imperio extrudere ædibus illam animalium turbam, belluinos, inquam sua cum illa vacca Brachmanes, tum ad aures ægroti, mortem proximam intonare, patere inferos, ab iis ipsum longius non abesse, quam breui quod illi residuum erat horarū spatio, rediret ad se dum licebat, missam à Deo æternæ salutis & gloriæ quam illi deferebat occasionem pronam & facilem ne vellet decoquere, seque ipsum in perpetuum perdere; hæc, & similia tam necessario tempori apposita, dum aures morientis spe metuque validè quaerunt, imprimuntur à Deo altius in miseri animum; visus reuiuiscere mente ac sensibus, Deum verum agnoscit, Christum constituit, spem salutis in eo totam ponit, rogat sancto eius lauacro expiari, cuius statim effectus compos tribus inde horis viuere desit, & hæc Deo largè propitio Brachmanis extorta est præda. Verum tot inter sodalium milia quod ipsi Brachmanes nostris cesserint in prædam, & quidem aliqui sanctimonię fama & auctoritate vulgo magni; hoc vero nisi miraculo diuinæ beneficentiæ tribui non potest, haud paulo profecto luculentiori, quam si totidem mortuos, potenti imperio excitassent. Horum è numero celebrabatur omnium sermone iuuenis Goæ natus, sublimitate ingenij, rituum suorum, arcanorum, & sectæ perspicaci, curiosaque peritia, seniorum nemini secundus, congressu ad hæc urbano, & commodo, utpote nobilium moribus assuetus, proinde omnibus suis æquè & nostris carissimus; illis ad erroris sui firmamentum, his ad eius euerisionem, certatim illum prensantibus, & satagentibus illum à se habere: quamobrem Carnerus, alijque de Collegio nostro viri docti, quibus familiariter Brachmanes utebatur, ubicumque se daret commodum lacelebant hominem amica, sed stricta disputatione, qua demum post varios conflictus, errore agnito baptismum flagitauit, idemque secum ut peterent parentem vtrumque, & natu minores germanos tres adduxit, tanti res ad religionis incrementa & Dei gloriam momenti, Collegio incomparabile gaudium, sed breue attulit.

In ipso apparandi baptismi feruore medio, Brachmanes (quo instinctu incertum) fidem fallit, dilapsusque ex oculis, in Salsetanam transit continentem, longius à Patrum conspectu occursumque victurus. Sed ab se nimirum abire longius nequiuit, inuenitque etiam in Salsedis à quo illa audire cogeret, quæ Goæ non sustinuerat audire; sui nempe, ac veri conscientiam, cuius improbus clamor, noctes illi insomnes, & dies sollicitudine anxios trahebat, nec ad eam sedandam proderat lis vlla, & importuna secum altercatio, hærentibus lateri, sempiterni veri telis mordacibus, quæ de Patrum conflictu infixæ retulerat. Sed quanto lucem pertinacius auertebat ab sese & oderat, tanto suam impugnantem talpæ cæcitatem voluntariam manifestabat apertius & præcipitij lubricum quo



quo miser abripiebatur ad inferos: domuit tandem veri lux incluctabilis duritiam pectoris, & de se ipse fortiter triumphavit, Goamque reprensus, dedit se integrè nostrorum manibus fingendum; inter quos ut vitæ quam incipiebat profiteri Christiana modestia, & humilitate præluderet, baptismi solennes vitavit ornatus, optavitque in sacello nostro domestico coram Patribus lustrari, cultu quidem pro persona honesto, & nobili, sed bombicinis reiectis, & holosericis, & aureis de collo torquibus quibus Constantinus Prorex solitus erat illustres neophytos donare. Nouo ortu Manuëlis nomen genialibus ex aquis tulit, egitque inter nos aliquandiu magistro P. Francisco Rodriguez. Cum hoc multas quotidie disputans, & audiens sumebat horas, magnis ad suprema fidei arcana profectibus, tanta insignis discipuli laude, quanta optimi præceptoris. Inde in sacras noui & veteris instrumenti tabulas inductus, rerum ordinem & progressus à prima origine ad redemptoris aduentum didicit; tum huius essentiam, virtutem, promissa miracula, potestatem, præcepta consilia, sublimis omnia, & inexhausti argumenti, summæque ingenio capaci, quale fuit Brachmanis delectabilia: quantum ea in schola promouisset, religionis ardor non distulit prodere, mox enim Brachmanicæ sapientiæ fabulas componens cum Euangelicæ Theologiæ placitis, opus instituit quo vtraque mutuo sibi opposita, legenda publico ederet, sapientissime coniectans Christiana effata, per se absque villo prope certamine triumphatura de Brachmanicis commentis, mox ut solum discrimen inter vtraque legeretur.

Ad hoc, opus erat Brahmanum codicibus auctoritatis plenissimæ, & commodum, propior Brachmanes in continenti habitabat, qui iam octennio totus erat, in perquirendis eiusmodi scriptis, compilandoque ex ea colluue mysteriorum, & rituum corpore, ad naturam deorum cultumque spectantium, quam in re lectissimam multorum annorum industria bibliothecam sibi collegerat ex antiquorum doctissimis concinnatam; Gita Veaco præcipue, excelso Theologo (utque ij somniant propheta) qui diuinitatem voluminibus decem, & octo ita explicuit, ut pro canonicis ea venerentur. Manuel itaque flocci pendens quicquid hinc sibi exitij institisset, decreuit hos libros Brachmani auferre, bonaque Proregis venia, cum duobus tribusue sociis pariter animosis, in continentem quam occultissimè traiecit, illic de loco & domo Brachmanis certior, incautis omnibus de media nocte, incustoditum eius musæum subit; libros pro arbitrio, & quicquid libuit scripturarum seponit, iniectoque humeris comitum, furto pio lætus ad Patres regreditur, erant in iis præter Veaci volumina libri recentiorum & veterum complures, ipsæque miseri Brachmanis lucubrationes, quas mane repetens, dum & illas, & quicquid præterea cartarum fuerat sublatum inuenit propemodum etiam præ dolore iacturam cerebri passus est. Sed enim Manuël in nostro Collegio meliores in vsu illas conuerterat, incumberebat iis emedullandis perpetuo, transferebatque in linguam Lufitanam arcana, quæ vetant Brachmanes quibusuis præterquam sibi propa



propalari; his Gonzalus Sylueria & Franciscus Rodrigues, responsa idonea ad latus opponerant. Prorsus Goæ Aulæque assueti Brachmanes si tantum de homine ratiocinando habuissent, quantum de pecude viuendo, suæ inde certò & liquido conscij cæcitatibus manum luci dedissent, vt ab iis propè iam præstitum fuerat, quicumque in Chorani, & Diuatis insulis Patrum doctrinam audierant: Sylueria enim & Rodriguez eorum mysteria cum tenerent scientissimè comprehensa, obtinere à Prorege, vt exilij pœna, Brachmanes cogeret diebus dominicis in tria ciuitatis templa, disputaturos si vellent; sin minus, audituros, de falsitate suæ superstitionis, fuitque imperatis parendum, quantumuis & ipsi iussis infremerent, & Christianorum etiam aliqui niterentur ab iis Proregem diuellere, quo priuatorum studio lucrorum Brachmanis gratificarentur. Conueniebant ad nos, horum plusquam trecenti, nobilitate, doctrina, muneribus, singulariter spectandi, templi reliquam partem implebant Christiani, auida successus expectatione: obtinebat Rodriguez campum: Brachmanes principio animosè aleam tentabant: at vbi aduertunt armis propriis se peti, cæ lique inde lethalius vnde sibi plus defensionis præsto fore putarant; cadunt animis scilicet, maluntque se indoctos, & ignorantes quam victos fateri. Quare vbicumque, suis ipsorum reuinci se paginis sentirent, tanquam ictu transfossi decumano turbulentis clamoribus querebantur, defensorum inopia opprimi veritatem. Se aulæ assuetos, non academiis; nobilitatis artibus, non Philosophicis; abundè alibi magistrorum Brachmanum, & sapientum esse, qui vel decertando vel dicendo, Christianorum, cederent nemini; se vero ad illos prouocare, sed interrogati, cur eos aut non producerent, aut ij non vltro in campum prodirent, aiebant illos abesse longiùs interiora incolere semotæ continentis, & montes ac solitaria Bisnaga, sic argumenta & petitiones vrgentium exhibant scelerati, nequaquam tamen infamiam, & populi sannas, vt etiam pueri falsè luderent occurrentes, deferrentque suam iis operam ad accersendos è Bisnaga Brachmanes, & iacerent in illos dicteria, velut ex æquo mendaces, & ignaros, cumulabat plebeias insultationes exprobratio Manuelis feruide Patribus suam operam commodantis: cum enim Patrum argumentis pressi ex Veaci doctrina petitis, effrontes negarent, doctrinam apud Veacum legi, damnabat illorum perfidiam Manuel, proferebat concepta quæ negauerant loca, vernaculo primum, post Lusitanico sermone, addebatque adhortationes caritatis ardore, & veritatis lumine accensas, ex quibus saltem se homines esse non quadrupedes meminissent. Verum oclusere pertinaciter lumini oculos ne viderent quod probare, & amplecti nollent quæ peruicacia Proregem religionis, & iuris officio obstrictum perpulit, ex iis quadraginta simpliciorum deceptores, & patronos deorum colendorum exterminaret è sua ditione. Quanquam ira prosterni scelestissima factio minime valuit quin suis licet distracta firmamentis, tamen consisteret, indignantibus

iure



iure Christianis, & Euangelij ministris, quoad paucis post annis Sebastianus Rex eam demum funditus euulsit: paulo quidem serius, sed mira extitit, alia Brachmanis ad Deum conuersio, ex iis quos Iogos nominant, iuuenis erat annum assecutus nondum trigessimum, liberali specie modestus, & supra quam soleant Brachmanes & lingua compositus, & loquendi parcus: nudum nec affirmasset nec veste contactum; vestis enim illi dissecta magis quã pannosa, & quæ patebant de corpore, malè constabant cum pudore quem eius paupertas præferbat, intererat scilicet vt carnes ostentaret: nam crura & brachia; manuum pedumque articulos, ferreis adstrinxerat annulis; aures multo vulnere foratae, infixis horrebant lignorum schidiis, mentum, & caput sic raserat, vt vnæ à vertice solutum capronæ sat cultæ defluerent. Pendeat è Zona lanx ænea; & syphus: ex humeris sarcina, thesauro diues, reliquiis, si superis placet peregrinando lectis, denique Melinam de collo gestabat, auem manu altera mortuam, sed pennatam, altera cornu venatoris, quo portis vrbium iam factus propior, aduentus sui signum dabat, vt conflueret populus ad visendum honorandum & stipem ferendam. At is qualibet ab se vel captata vel desiderata stipe nactus est in Salfetarum pago pinguiorem: incolebant illum neophyti quos instituerat, regebatque P. Antonius Fernandez. Hi Brachmanem dum vident, tam insolenti specie deformatum, rati sibi ab eo tumidè insultari, superbâ iactantiã vitæ pœnitentis; hominem inuadunt, trahuntque ad Fernandem editurum sui rationem. Interrogatus quid? cur hoc habitu, nuditate, tot è ferro circulis ageret & spectaret; demissè respondit se peccatis onustum, vexando corpore, & peregrinando, scelerum veniam, & animi salutem à Pagodibus quærere, quod tam ingenuè atque ex animo simplex iuuenis respondit, vt misertus Fernandez cæcitati eius illacrimaretur. Inde aggressus errorem eximere, docuit frustra sperari salutem & gratiam, quamdiu verum Deum, & Christi Iesu fidem ignoraret, tot illa quibus se discruciat, etsi forent centuplo duriora, nihil posse ad illum æternis absoluendum malis: quibus auditis consternatus est quidem vehementer, sed enim misero bonitas diuina non defuit, & salutem suam sincerè exquirenti lucem veri ac boni repente affudit, tantaque id efficientia gratiæ vt mox poposcerit annumerari Christianis, quod ne ambigeretur serio præstari, à Fernande dimissus in forum se confert, sequitur ponè Christianorum turba, quo euaderet expectans; ille media in platea ignem excitare luculentum, inde illas suæ inanis pœnitentiæ phaleras sigillarum sibi detrahere, membris excuterè circulos, scutulam, Syphum, sarcinam, cornu, cœtera in fascem colligata igni tradere absumenda. Gaudere ad hæc, acclamare, plaudere Christiani, amplexibus, osculis votis felicibus prosequi, & prope brachiis ad Patrem reportare: exiit illis suarum vestium segmentis putribus, & decenti habitu honestatur, dumque se sacrum ad fontem comparat, sumptu alitur publicæ caritatis. Tam porro excellentis charismate fidei



auctus est ( id forte magnanimo abdicati Iogui factò promeritus, & professionis Christianæ palam ac publicè editæ & in ore suorum Brachmanum execrantium fieri desertorem quem veneraturi adfluxerant ) huius, inquam, masculi roboris iure præmium censeatur, is fidei ardor, quo nondum sacris vndis aspersus, suos saltem propinquos ab errore cultûs superstitiosi decreuit abstrahere: accepto igitur à P. Ferdinando in patriam facili comiteu; quod nouo, sed forti animo nihil periculi timeretur; proficiscitur, secumque post dies aliquot, matrem cum fratribus adduxit, qui omnes deinde solenni læritiâ, baptismo simul lustrati sunt. Sed traductionum huiusmodi ad Christum historiam non texo, vel solæ quas maior admirabilitas commendat, stylum fuderint extra omnes metas. Regiæ Virgines, Deorum artis innutritæ, atque ab Regibus Saracenis in matrimonium petitæ, Christianæ fieri ac dici quàm Regiæ constanter maluerunt: adolescentes nobiles minantibus reuulsionem vitalium parentibus, si de lege mutanda cogitassent, obtulere illorum gladiis nudum pectus, eaque fidei generositate parridas suos in sui amplexus non modo rapuere, sed duplicata victoria, sacrandos Deo ad sanctum baptisma, secum perduxere. Hostes sæuissimi professionis Christianæ repentino impullu diuini Spiritus, pro illa sanguinem in promptu habuere, quam iras insectabantur atrocibus paulo ante. Brachmanes illicio muneris in aula quætuosissimi, & ab se plurimum expetiti diu nunquam expugnatus vt Christo nomen daret; instinctus postea melioribus consiliis, & Sacramento salutis ablutus est, & magno animo quod tantum ambierat lucrosam munus delatum reiecit, aiens se id optasse dum ad æterna cæcutiret, & felicitatem aliam nesciret præter hanc terrenam & vilem ex vnis concretam corpusculi commodis, apertis iam sibi per Christum oculis, & tradito pignore beatitatis sempiternæ, inuisas esse, corpori fauentes diuitias, animo noxias. Christianum cui cælum non sufficit, vel cui pecuniæ studio periclitatur eius adeptio, nescire quid cælum sit, vel non magis cupere quàm si non sit, vel prorsus de illo nihil credere: alios visa, quosdam miracula Christo addixere. Quodque omnem suspendit, & superat fidem; fuit cuius simplicitas scitatum iret ad idola, deberetne fieri Christianus, factumque diuina bonitate vt quascumque sortes, sacerdotes sacrilegi mitterent, responderint semper fieri debere, iteratæque ac mutatæ certioribus apud eosdem sacerdotes, quos scitantis latebat planè mens, Christianismi consilium scitanti semper addixerint, & addictione hac, vir minimè malus, fremente dæmone, eiusque sacrificulis perplexitate posita ad Patres venerit, narratòque rei vt gesta fuerat euentu erudiendum se illis permiserit, ac tandem immensam Dei clementiam cum iis suspiciens, fidei Sacramento aggregatus sit Christianus, hæc & similia diuinæ ostensa miseracionis prope quotidie cernebantur.

50.  
Conuersiones infidelium impugnant Christiani.

Tam illustres conatus tantique ad Dei, & Ecclesiæ gloriam incrementi;